

GÖRME ENGELLİ BİREYLER İÇİN TÜRK MÜZİĞİ MEŞK YÖNTEMİNİN DİJİTAL ORTAMDA UYGULANMASI

Mucahit Yalçın ÖZTÜFEKÇİ

Öğr. Gör. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, myalcin.oztufekci@ikc.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6097-8738

Öztüfekci,Mucahit, Yalçın. “Görme Engelli Bireyler İçin Türk Müziği Meşk Yönteminin Digital Ortamda Uygulanması”. idil, 102 (2023 Şubat): s. 235–247. doi: 10.7816/idil-12-102-08

ÖZ

Bu çalışmada, görme engelli müzisyenlerin yeni eser öğrenme sürecinde yaşadıkları sorunlara çözüm yolları aranmaktadır. Görme engelli bireylerin müzik eğitiminde karşılaştıkları problemlerin başında teknik donanım ve doküman eksikliği gelmektedir. Bugüne değin doküman temini, müzik eserlerinin Braille (kabartma yazı) alfabesine dönüştürülmesi yoluyla sağlanmıştır. Ancak, öğretilecek eserlerin Braille notasına dönüştürülmesi, eğitim malzemelerinin yüksek maliyetleri ve bu işler için ihtiyaç duyulan zaman, eğitim süreci önünde büyük engeller oluşturmaktadır. Bunların tümüne Braille alfabesi okuyan görme engelli sayısındaki giderek yaşanan düşüş ve ilgi azlığı eklendiğinde yeni yöntemlerin arayışı kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu noktada, kadim bir gelenek olan “meşk yöntemi” Türk makam müziği eğitimi alan görme engelli bireyler için çözümler sunmakta ve eğitim sürecinde yaşanan engelleri aşmada alternatif oluşturmaktadır. Deneysel yönetime dayanan bu araştırmada, YouTube kaydıyla deneklere meşk yöntemi uygulanıp kendilerinden Whatsapp aracılığıyla cevaplar alınarak veriler toplanmıştır. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi’nde “Engelsiz Musiki” başlığı ile sosyal sorumluluk projesi olarak sonuçlandırılmış bu araştırma, meşk yönteminin görme engelli bireyler için sunduğu çözümleri, örneklerle ve sonuçlarıyla ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Türk makam müziği, görme engelli müzisyenler, repertuar eğitimi, meşk yöntemi, dijital ortam

Makale Bilgisi:

Geliş: 26 Kasım 2022

Düzeltilme: 20 Ocak 2022

Kabul: 2 Şubat 2023

Giriş

Farklı kültürlerin ifadesi olarak farklı müzik türlerinin oluşması, gelişmesi ve gelecek nesillere aktarılması insanlığın var oluşundan beri süregelen bir süreçtir. Zaman içinde toplumlar müzikal hafızalarını oluşturmuş ve bu birikimi gelecek nesillere oluşturdukları repertuvar ile aktarmışlardır. Başka bir deyişle, müziğin aktarımı ait olduğu kültürün müzik dağarı ile sağlanmıştır. Müzik dağarı¹ ya da repertuvar² denilen bu birikim, hem kültürel aktarımı sağlayan bir kanal hem de temel eğitim malzemesi olma yönüyle önem kazanmıştır. Bugün repertuvar aktarımı üç farklı yolla sağlanmaktadır:

- 1) Yüz yüze aktarım.
- 2) Nota ile aktarım.
- 3) Ses dosyası (audio) ile aktarım.

Yüz yüze aktarım, öğreticinin öğrenci ile karşı karşıya gelerek hiçbir aracı olmadan kurduğu iletişim ile sağlanır. Öğretici kendi sesini ve enstrümanını kullanarak tekrara dayalı bir yöntemle eseri aktarır. Bu ise geleneksel meşk yönteminin bir uygulamasıdır. "Bundan seksen doksan yıl öncesine kadar geleneksel Osmanlı/Türk musikisinin öğretimi ve aktarımı bütünüyle "meşk" adı verilen usule dayanırdı. Hem ses veya saz öğrenimi hem de öğrencilerin bir eser dağarcığı edinmeleri 'meşk' etmekle gerçekleşirdi" (Behar, 1998: 13).

Nota ile aktarım, eserin herhangi bir müzik yazısı ile belgelenmesinin ardından, öğrencinin kendi kendine bu yazıyı/notayı deşifre etmesi ile sağlanır. Yüz yüze aktarım, önce yazının daha sonra da müzik yazısının icat edilmesine kadar devam etmiş, notanın bulunması ile tamamen bir kenara itilmemiştir. Yıllar boyunca yüz yüze aktarım ve nota ile aktarım eş zamanlı olarak sürdürülmüştür. Tohumcu'ya göre bilinen en eski yazı M.Ö. 1000-500 yılları arasında gelişen Hebrew (Yahudi) alfabesidir. Ancak ilk alfabetik yazılar M.Ö. 2000 yıllarına kadar dayanmaktadır (Tohumcu, 2006:1). Yazının ilk kullanımı ile nota yazısının keşfedilmesi ve ilk örnekleri yakın zamanlara rastlamaktadır. Ak, Sümerlerin M.Ö.2000'li yıllarda nota yazısını kullandıklarını ifade etmiş, bu yıllara ait nota yazılarının 1937 yılında Francis Galpin tarafından deşifre edildiğini belirtmiştir (Ak, 2009: 28).

Ses kaydedilene kadar müzik yazısı, müzik arşivlerinin en güçlü materyali olmuştur. Özalp'in aktarımıyla, sesin kayıt altına alınması için zaman içinde birçok deneme yapılmış, ilk kez 1877 tarihinde ses metal bir levha üzerine kaydedilmiştir. Charles Cross bu fikri ortaya atan ilk kişidir. Daha sonra Edison bu fikri geliştirerek ilk kez silindir bir plağa kayıt yapmış ve bu plağa "fonogram" adını vermiştir. Bu tarihten tam 1 yıl sonra ise ses yazısı anlamına gelen "gramofon" hizmete sunulmuştur (Özalp, 2000: 243). Bu devrimden sonra artık musiki eserleri, sesli doküman olarak saklanabilmıştır. Yüz yüze aktarım ve nota ile aktarım eş zamanlı şekilde devam ederken fonografin icadıyla "ses dosyası" ile aktarım da gündeme gelmiş, repertuvar edinme araçları bu şekilde çoğalmıştır. Bugün, gelişen kayıt teknolojisi ve internet ağı sayesinde, kaydedilmiş her eser ve her performans, bilgisayar ya da akıllı telefonun olduğu her yerde rahatlıkla dinlenebilir ve paylaşılabılır hale gelmiştir. İnsanlığın hizmetine sunulan bütün bu imkanlar, repertuvar aktarımını ve paylaşımını hızlandırmakla beraber özel duruma sahip bazı bireyler için kısmen faydalı olabilmıştır. Hali hazırda duyma veya görme engelli müzisyenlerin eğitim planlamaları yapılırken özel teknik donanım ve yardımcı elemanlara başvurulmaktadır. Bugün itibarıyla sunulan bu destek ekipmanları engelli bireylere yardımcı olmakla beraber, taşıdıkları engeli tamamen kaldıracak düzeyde geliştirilememiştir. Duyma engelli müzisyenlerin özel durumları, üzerine çalışılması ve tartışılması gereken özel bir sahadır. Bu alanda yapılacak çalışmalara kapı açan araştırmamız, şimdilik sadece görme engelli müzisyenlerin eğitim sorunlarını ele almakla yetinmiştir.

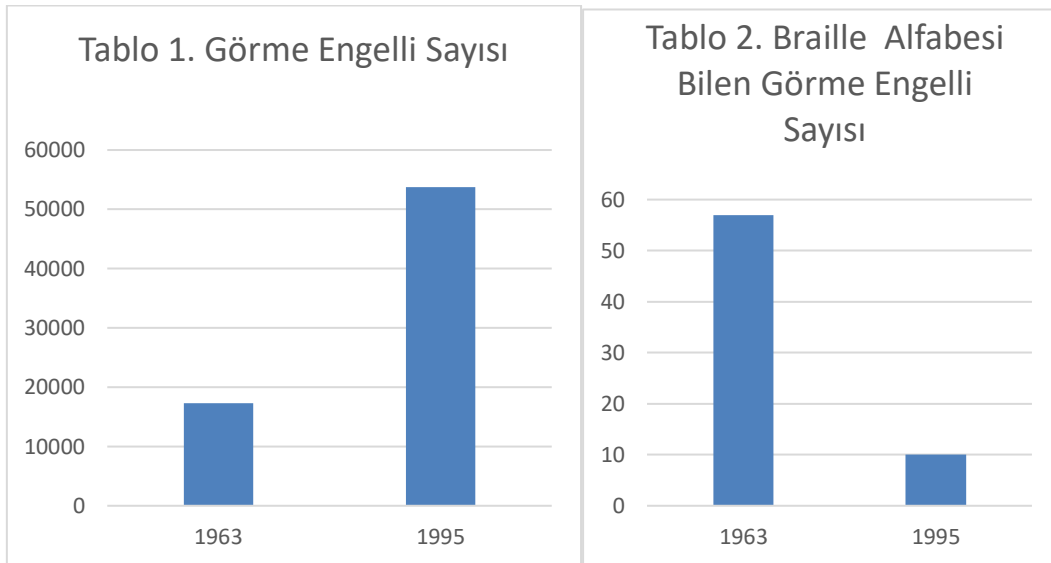
Anadolu Üniversitesi'nin Özel Eğitim programında görme özürüllüğünün yasal (nesnel) ve eğitsel (öznel) iki ayrı tanımı vardır. Yasal tanımlamada var olan görme yetisi 20 derecelik açıyı aşamayan kişilere "kör" denir. Başka bir anlatımla nesnel bir bölümünü karaltı halinde gören ya da hiç göremeyen kişi "kör" olarak tanımlanır. Eğitsel tanım ise daha anlaşılır ve işlevsel görünmektedir. Eğitsel tanıma göre, kişi kabartma yazıya ve sesli bir klavuza ihtiyaç duyuyor ise total görme özürüllü, büyüteç veya gözlük aracılığı ile normal veya büyük puntolu yazıları okuyabiliyorsa "az gören" statüsünde değerlendirilmektedir (Ataman vd, 1998: 129-130). Araştırmamız kadrajına giren görme engelli tanımı, eğitsel tanımda ifade edilen total görme özürüllü ile örtüşmektedir. Çünkü az gören kişiler bir şekilde yazılı doküman araçlarına ulaşabilmekte ve onları kullanabilmektedir. Oysa total görme özürüllüler bu araçlardan tümüyle mahrum kalan bireylerdir. Bu bireyler sesli bir klavuz eşliğine ihtiyaç duyar ki, bu da araştırmamızın/projemizin çözüm aradığı ana

¹ Farsça "tağar". Anlamı, Ağzı yayvan, dibi dar toprak kap (TDK, 2022)

² Fransızca "répertoire". Anlamı, birikim. Yakın anlam olarak "müzik dağarcığı" kullanılmaktadır. (TDK, 2022)

problemdir.

Total görme engelli olan ve müzik eğitimi almak isteyen öğrenciler, bir çeşit kabartma yazı sistemi olan Braille alfabesini kullanarak nota okumayı öğrenebilmektedir. Aslında mürekkeple yazılmış yazıların görme engelliler tarafından okumasını sağlayan bu sisteme ek işaret tanımlamaları yapılarak Braille nota yazı sistemi oluşturulmuş ve öğrencilerin hizmetine sunulmuştur. Bugün kullanılan kabartma yazı sistemini kendisi de görme engelli olan Louise Braille bulmuştur. 1809 yılında Fransa’da dünyaya gelen Braille’in yaşadığı yıllarda görme engellilerin yazı okuyabilmesi için birtakım denemelerin halen sürmekte olduğunu görüyoruz. Harfleri oluşturmak için İnce çubuklar, tahtalar, kurşun ya da iğneler kullanılmış, görme engelli bireylerin bu materyallerin sivri uçlarına dokunması suretiyle okuma yapabilmesi beklenmiştir. Bu çok karmaşık bir sistemdir. Norman Wymer’in aktarımıyla küçük yaşlarda görme yetisini kaybeden Braille, daha sonra kullanılan çizgi ve noktaların kabartılması ile elde edilen alfabeyle sadece noktaların kabartılması olarak sadeleştirip bugün kullanılan altı noktalı sisteme kavuşturmuştur. Louise, 1821 yılında keşfettiği sisteme henüz yirmi yaşındayken (1829) son halini vermiştir. Louise önceleri porteli sistemi kabartma yazıya direk uygulamış ancak kullanışsız olduğunu fark edip bu yöntemden vazgeçmiştir (Frampton, 1971:155). Daha sonraları altı nokta ile farklı kombinasyonlar oluşturarak altmış üç ayrı şekil bulmuş, bu şekillerin tümü alfabeyle ve noktalama işaretlerini göstermeye yeterli olmuştur. Daha sonra bu buluşunu müzik notalarını ve işaretlerini gösterecek şekilde geliştirmiş ve bugün kullanılan müzik nota yazımlı Braille alfabesinin temellerini atmıştır (Wymer, 1985: 42). Louise Braille’in geliştirdiği bu sistem ile birçok yazma eser kabartma yazıya dönüştürülerek görme engelli bireylerin hizmetine sunulmuş ve okuma yazma bilen görme engelli sayısını arttırmıştır. Ancak her mürekkep baskı eseri kabartma yazıya dönüştürmek mümkün olmaması, görme engelli bireylerin erişebildiği kaynak sayısı böylece sınırlı kalmıştır. Ülkeler, ekonomilerine göre ve ayırdıkları bütçeler ile kendi dillerinde kabartma yazı kütüphanelerini oluşturmuş, dünya genelinde görme engellilerin imkanları buldukları ülkeler ile sınırlanmıştır. Görme engellilerin eğitiminde erişebilir kaynak sayısı engel teşkil ediyor gibi görünse de asıl engeli Braille alfabesi bilen görme engelli sayısındaki düşüş oluşturmaktadır. National Federation of Blind (NFB), Louise Braille’in İki yüzüncü doğum yıldönümüne rastlayan özel yayınında Braille alfabesi kullanımındaki düşüşe dikkat çekmiştir. 1996 yılında yapılmış araştırmanın istatistik bilgilerine göre, Amerika’da yaşayan vatandaşların %10’dan daha azı kaydedilebilmiş görme engellidir. Ancak bunların tahmini olarak %40’ından daha azı Braille alfabesi okuyabilmektedir (NFB, 2009). Ayrıca aynı yayında Braille alfabesinin erken yaşlarda öğreniminin çok daha verimli olacağı, ilerleyen yaşlarda bunun sorun teşkil ettiği açıklanmıştır. Bir araştırmaya göre, ABD’de, 1963 yılında okullarda kayıtlı görme engelli öğrenci sayısı 17 bin 330 iken Braille yazıyı bilenlerin oranı yüzde 57 olarak tespit edilmiştir. 1995’te ise öğrenci sayısı 53 bin 730’a yükselirken Braille yazıyı bilenlerin oranı sadece yüzde 10 ile sınırlı kalmıştır (Evrensel, 2001). Başka bir araştırmaya göre ise Dünyadaki görme engellilerin Braille alfabesini okuyabilme oranı %12 -15 arasında değişirken Türkiye’de bu oran %10 civarında sınırlı kalmaktadır. Günümüzde ise teknolojinin gelişmesi ve görme engelliler için yaratılan ara yüz programları ile desteklenen ses odaklı dünya sayesinde yeni nesil görme engellilerin Braille alfabesine eskisi kadar ihtiyaç duymadığı söylenmektedir (Ulutaş, 2022).

Tablo 1. A.B.D.' de Görme Engelli Sayısının Yıllara Göre Dağılımı.

Tablo 2. A.B.D.'de Braille Alfabeti Bilen Görme Engelli Sayısının Yıllara Göre Yüzde Olarak Dağılımı.

Araştırma, Braille alfabesi bilen görme özürü sayısının yıllar içinde düşüşünü ortaya koymaktadır. Bu düşüş eğiliminin yıllar içinde devam edeceği öngörülmektedir. Braille alfabesinin kullanımındaki azalış kabartma yazı dokümanlarına olan ilgiyi doğru orantılı olarak etkilemiştir. Bu eğilimin bir sonucu olarak farklı alanlarda hacim kazanması gereken kabartma yazı kütüphaneleri yazılmış olanlarla yetinme yoluna gitmiştir. Sonuç olarak ortaya çıkan tablo görme özürü bireylerin kaynak erişim kısıtlılığını ortaya koymaktadır. Kara ve Yağz, 2001 yılında Evrensel Gazetesi'nde yapıları haberde Türkiye'de hala Braille alfabesi ile yazılmış bir matematik kitabının bulunmadığını ifade etmişler ve bu soruna dikkat çekmişlerdir. Kaynak kısıtlılığı diğer alanlarda olduğu gibi müzik alanında da yaşanmış, hele ki Türk müziği gibi özel bir alanda kendini iyiden iyiye hissettirmiştir. Bu konuda yapılmış sayılı projelerden ilki, 2015 yılında Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuvarı'nda Türk halk müziği ve Türk sanat müziği repertuar dersi notalarının Braille alfabesine dönüştürülmesi projesidir (Sözcü, 2015). Bir diğeri ise, görme Engelliler Derneği'nin kurmuş olduğu bir grup müzisyen ve akademisyen önderliğinde yürütülen "engelsiz nota" projesidir. Bu projede ise müzik eğitiminde kullanılan solfej kitapları, bona kitapları, etüdler ve eserler Braille alfabesine aktarılacak suretiyle hizmete sunulmaktadır. Birçok üniversitenin ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortak olarak desteklediği proje şu ana kadar sunulan en kapsamlı çalışma olarak dikkat çekmektedir (Eged, 2022).

Bu projeler görme engellilerin müzik eğitimlerinde ihtiyaç duydukları dokümanları sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Ancak kabartma yazı dokümanlarının elde edilmesi; Zaman, finans, ekipman, uzman eleman ve program yapılanmasına ihtiyaç duymaktadır. Dönüştürülecek kitap, belge, nota veya tekstlerin literatürdeki çokluğu göz önüne alındığında bütün bir eğitim malzemesine sahip olmak uzun zaman alacaktır. Bu yolda atılan adımlar başlangıç seviyesini geçmiş olup yıllar içinde hedeflenen hacme ulaşacaktır. Fakat bu çalışmalar tamamlansa dahi bu çalışmaları pekiştirecek sesli arşive her zaman ihtiyaç duyulacaktır. Görme engellilerin müzik eğitiminde her bireyin Braille alfabesini bilmediğini ve sonradan görme kaybı yaşayanların Braille alfabesi ile tanışmadığını da hesaba katarsak sesli arşive duyulan ihtiyaç bir kez daha gözler önüne serilecektir.

"Nota yoksa eğitim yapılamaz" yargısı geleneksel Türk müziği için geçerli değildir. Yıllardan beri Türk müziği eğitiminde nota taslak olarak kabul edilmiş ve usta çırak ilişkisi merkezli aktarım her zaman etkin rol oynamıştır. Öğreten ile öğrenen/öğrenenler arasında nota sadece yol gösterici bir taslak olarak tanımlanmış hatta notanın hafızayı zayıflattığı gerekçesiyle tamamen ortadan kaldırılarak öğrenen kişinin tek odak noktası olması, ideal eğitim modeli olarak kabul edilmiştir. Cinuçen Tanrıkorur'un bir zamanlar TRT'de yayınlanan ve kendisinin hazırlayıp sunduğu "meşk zamanı" isimli programa Bekir Sıtkı Sezgin konuk olmuş ve meşk yöntemine dair önemli tespitlerde bulunmuştur. Sezgin, programda sözü geçen üstaplardan meşk ederken "ezbere meşk" ettiklerini ifade etmiş ve bu meşklere nota kullanmadıklarını özellikle vurgulamıştır³

Notanın ortadan kalkması ve duyum odaklı bir eğitim modelinin benimsenmesi görme engelli bireyler için kusursuz bir model oluşturmaktadır. Geleneksel Türk müziği eğitiminde zaten var olan ve yüzyıllardır kullanılan "meşk yöntemi", bu noktada görme engelliler için çözüm odaklı bir yaklaşım oluşturması yönüyle dikkat çeker. Meşk yöntemi usta-çırak ilişkisine dayanan, herhangi bir belgeye ihtiyaç duymaksızın repertuar aktarımının yüz yüze etkileşim ile sağlandığı bir eğitim-öğretim şeklidir. Görme engelli bireylerin duyum ve hafıza yetilerini, görebilen bireylere göre daha aktif tutma eğilimleri meşk yöntemini tercih etmemizde başka bir öncül etken oluşturur.

Meşk Yöntemi ve Engelsiz Musiki Projesi

Projenin oluşum aşamasında görüşülen görme engelli bireylerin tavsiyeleri, beklentileri ve düşünceleri doğrultusunda oluşturulan Engelsiz Musiki projesi, dijital ortamda sunulan bir tür meşk yönteminden ibarettir. Osmanlı döneminde musiki eğitiminin saray dışında verildiği yerler hoca evleri, cemiyetler veya birtakım öğrenci korolarıydı (Tanrıkorur 2003: 31). Projeyi meydana getiren iki ana unsur eşzamanlı olarak oluşuma katkı sağlamıştır: Görme engellilerin ihtiyaçları ve meşk yönteminin sunduğu fırsatlar. Yakın zamanda yaşadığımız ve etkilerini halen hissettiğimiz pandemi süreci, uzaktan eğitim modelinin gerçek manada tecrübe edildiği bir zaman dilimini oluşturmuştur. Bu yüzden bugün, faydaları ve kullanılabilirliği ile her alanda rüştünü ispat etme şansı bulan internet tabanlı eğitim platformları alternatif model olarak kabul

³ <https://www.youtube.com/watch?v=VBK6WDNKuFU>

görmektedir. Bu kapsamda proje Engelsiz Musiki YouTube kanalı olarak oluşturulmuştur. Çünkü, eğitimi, zaman, mekan, para, v.b. gibi kısıtlamalardan kurtararak sunan bu platformlara en çok ihtiyacı olanlar şüphesiz görme özürlü bireylerdir. Cem Behar'ın (1993) Türk müziği eğitiminde meşk üzerine yaptığı çalışmalardan derlenen şu tespitler, Engelsiz Musiki projesi ve meşk ilişkisini formülize etmesi açısından önem arz eder:

Tablo 3. Engelsiz Musiki Projesi ve Türk müziğinde meşk in karşılaştırılması.

<i>Engelsiz Musiki Projesi</i>	<i>Behar'ın Meşk Üzerine Tespitleri</i>
Eser Öğretir	Meşk etmek eser geçmek demektir
Eserler tekrar ile öğretilir	Meşk taklit ve tekrar üzerine kurulur
Önce Eserin güftesi öğretilir	Önce eserin güftesi talebeye yazdırılır
Öğrenci görme özürüdür	Notanın kenara bırakıldığı bir eğitim dünyasıdır
Öğrencinin ruhsal durumu her zaman önemsenmelidir.	Sözlü aktarım manevi ve ruhsal eğitim açısından önemlidir
İnternetin olduğu her yerde ulaşılabilir	Mekan kısıtlaması yoktur
Amaç öğrencinin eserleri hafızaya almasını sağlamaktır	Hafıza önemsenir
Bütün eserleri öğretmek için yapılandırılmıştır	Amaç repertuvarın tümünü hafızaya almaktır
Hoca (usta) ne zaman istersen yanındadır	Hocaya (usta) ulaşma zorluğu vardır
Dijital platforma taşınarak sürdürülebilirliği sağlanmıştır	Meşk yöntemi bazı sebeplerle yok olmaya yüz tutmuş görünmektedir
Platform eser aktarımı amacıyla kurulmuştur	Bilen kişi(usta) çırağa aktarmakla mükelleftir
Öğrenciye eser öğretilirken nazari bilgilerin yanı sıra Türk müziği kültürü aktarılır	Meşk eser geçerken verilen eğitimin tümüdür.

Eserler öğretilirken, şarkı sözlerini oluşturan metinlerin belletilmesi ayrıca önem taşımaktadır. Erol'a göre (2015:179) insanlar şarkıları kendileri için özel anlam ifade eden sözleri ile hatırlarlar. Hatta şarkı sözlerinin içerdiği anlam ve kodların ilgi odağı olması, şarkının ezgi ve söz bütünlüğünün kurgulanmasında etkin rol oynamaktadır. Bu durum ise görme engelli bireylerin yeni şarkı öğrenme süreçlerinde göz ardı edilemez bir gerçeği ortaya koymaktadır.

Meşk yöntemi geleneksel olarak bir usta müzisyenin çırak müzisyene sözlü olarak müzik eserlerini aktarma şeklindedir. Bu çalışmada yüz yüze yerine hedef kitle olan görme engelli bireylere dijital ortamda video aracılığı ile aktarım yapılmıştır.

Çalışmanın Önemi

Araştırma, görme engelli müzik öğrencilerinin repertuar kazanımlarına ilişkin sorunlarına çözüm yolları aramaktadır. Geleneksel Türk makam müziği eğitimi alan müzik öğrencileri için repertuar kazanımı birincil öneme sahiptir. Çünkü, öğrencinin sahip olduğu repertuar hacmi, alana hakimiyeti ile doğru orantılı olarak gelişmektedir. Eğitimde repertuar kazanımı, gören öğrencilerde nota ve eğitici ikilisi ile sağlanabilirken, görme engelli bireylerde durum farklılık göstermektedir. Mürekkep baskılı repertuarın kısıtlı sayıda kabartma yazıya aktarılabilmiş olması ve Braille alfabesi okuyabilen birey sayısındaki genel düşüş, klasik eğitim yöntemlerini etkisiz kılmaktadır. İşte bu noktada geleneksel meşk yönteminin bir uzantısı olarak "Engelsiz Musiki" projesi⁴, alternatif yöntem sunması açısından önemli görülmektedir.

⁴ İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Sorumluluk Projesi 01.04.2022 tarihli kurul kararı onaylı. Proje no: GSS-2022=07.

Yöntem

Görme engelli bireylerin repertuar kazanımları için alternatif çözüm önerisi sunmayı amaçlayan bu çalışmada Dijital Etnografi ve Deneysel Yöntem kullanılmıştır. "Dijital teknolojilerin gelişimi, birçok yöntem gibi etnografi alanında da yeni eğilimler ortaya çıkarmıştır. Bir gündelik yaşam pratiğinin olduğu dijital uzam ve dijital kültür alanı farklı veri toplama yöntemleri kullanılarak araştırılmaktadır. Dijital etnografi bu yöntemlerden birisidir" (Anbarlı, 2020). Eğitim malzemesi olarak oluşturulan YouTube Engelsiz Musiki⁵ sayfasındaki verilerin bireyler ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkan görüşler yine dijital bir platform olan Whatsapp üzerinden elde edilmiş ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Engelsiz Musiki YouTube kanalında eserlerin öğretildiği 5 ayrı kayıt oluşturmuş, sonra bu videoların ilgililer tarafından izlenmesi sağlanmış, 13 adet denekten bu videoların kendileri için işe yarayıp yaramadığı bilgileri alınmıştır. Böylece dijital ortamda oluşturulan kayıtlar yoluyla görme engelli kişilere meşk yöntemiyle eğitim uygulanmıştır. Deneklerden toplanan cevaplar ise betimsel veri analizi yoluyla çözümlenip bulgulara ulaşılmıştır. Deneklerin kendi talepleri üzerine isimleri saklı tutulmuş ve katılımcılar, araştırma içerisinde izleyici 1, izleyici 2, izleyici 3, ... İ1, İ2, İ3,... şeklinde kısaltılarak ifade edilmiştir. Engelsiz Musiki projesinde pilot çalışma kapsamında beş farklı eser seçilerek kaydedilmiştir. Eserler farklı dönemlere ait, farklı makamlarda ve farklı usüllerdedir. Eserler seçilirken ilerde geniş bir hacme kavuşması planlanan projenin kullanılabilirliğini de dikkate alınmıştır. Seçilen eserlerin bazıları kolay algılanabilir bazıları ise nispeten farklı ezgi hafızalarına sahip farklı yetenekteki deneklerin projeye uyum ölçütlerini sorgulamak içindir.

Tablo 4. Engelsiz Musiki Projesinde Yer Alan Eserler

Eser Adı	Besteci-Söz Yazarı	Makamı	Usulü
1- "Kimseye Etmem Şikayet"	Kemani Serkis Efendi (Sucuyan)	Nihavend	Curcuna
2- "Lezzet Almış Geçmiyor Sevday-ı Dildardan Gönül"	Ahmet Mitat Efendi	Hicazkar	Devr-i Hindi
3- "Gözlerin Bir İçim Su"	Ferit Sıdal-Kemal Yakar	Suzinak	Aksak
4- "Uyan Ey Gözlerim"	Ali Ufki Bey-Sultan III. Murat Han	Muhayyer Kürdi	Yürük Semai
5- "Leylak Takıvermiş Saçının Tellerine"	Bahri Altıntaş-Kaya Manioğlu	Hüseyni	Aksak

Tekrara Dayalı Öğretim Tekniğine Bir Örnek

Tekrara dayalı öğretim tekniği, yüz yüze repertuar aktarımı modelinde tanımlanan ve bugün amatör koro şeflerinin benimsediği yegane yöntemdir. Görme engelli bireylerin müzikten faydalanarak sosyalleşmesi, kişisel gelişimleri için son derece önemli görülmektedir. Beraber şarkı söyleme edimi ve eğitimi bir öğreticinin (şef), önderliğinde sürdürülür. Frampton (1971:117) beraber şarkı söylemenin önemine vurgu yaparak kayıttan müzik dinletmenin de aynı şekilde olumlu etkilerinden bahseder. Özenle seçilen müzik parçalarının görme engelli bireylere dinletilmesi ve eşlik etmelerinin sağlanması üzerinde önemle durur. Frampton'un bu fikirleri bugün uygulamaya koyduğumuz Engelsiz Musiki projesine öncülük etmektedir. Ayrıca Engelsiz Musiki projesinde uygulanan öğretim tekniği ile korolarda uygulanan teknik büyük ölçüde benzeşmektedir. Bu proje kapsam dışında olmasına rağmen, görme engeli olmayan bazı koro üyelerine izletildiğinde yabancılaşmadan uyum gösterdikleri gözlemlenmiştir. Birçoğu şarkıları bu yolla

⁵ <https://www.youtube.com/@engelsizmusiki8364>

öğrenmiş, Engelsiz Musiki projesine dışardan destek vermiştir⁶

Koro kavramı tek ve/veya çok sesli müzik eserlerini seslendirmek için bir araya gelen grubu tarif etmek için kullanılmaktadır (Karakaya, 2009) Amatör korolar, birçok farklı korist ve enstrümanist profilinden oluşur. Ardahan ve Akdeniz'e göre, farklı müzik yeteneğine, farklı gelir düzeyine ve farklı yaş aralığına sahip bireylerin oluşturduğu amatör korolar şu sebeplerle bir araya gelmektedirler: "Müziği sevmek, mental olarak rahatlamak, yenilemek/gelişmek, sosyalleşmek, örnek olma, uzaklaşmak, tanınma ve sosyal statü kazanımı" (Ardahan & Akdeniz, 2018). Farklı niteliklere sahip müzikseverlerin oluşturduğu bu topluluklar, farklı donanımına sahip şefler tarafından yönetilmektedir. Amatör koroları yöneten şefler, repertuvar aktarımı sırasında repertuvar seçimleri ne olursa olsun aynı öğretim yöntemini kullanmaktadırlar. "Tekrara dayalı öğretim tekniği" şeklinde tanımladığımız bu yöntem aslında meşk yönteminin bir uygulamasıdır. Bu uygulama, kadim gelenekte nasıl usta-çırak ilişkisi dinamiğine göre belirleniyorsa, korolarda da şefin koro ile kurduğu müzikal hukuka göre şekillenmektedir. Burada kastedilen şudur: Eserin zorluk derecesi ile öğrenen kişi/kişilerin müzikal yatkınlığı tekrar sayısını belirler. Tekrar sayısını bir değişken olarak kabul edersek, bir eser öğretim sürecinde şefin diğer değişkenlere göre bu sayıyı belirlemesi gerekmektedir. Bu araştırma, amatör müzik topluluklarında uygulanan bu yöntemin, görme engelli müzisyenlerin repertuvar edinimleri için uygulanabilirliğini tartışmaktadır. Bu sebeple seçilen bir musiki eseriyle "tekrara dayalı tekniğin" nasıl uygulandığını örneklendirmemiz, sunulan sosyal sorumluluk projesinin sürdürülebilirliği açısından önemli görülmektedir.

Örnek Eser: Suzinak Şarkı "Gözlerin bir içim su"

"Engelsiz Musiki" başlığında oluşturulan ve YouTube kanalında yer verilen Suzinak makamındaki "Gözlerin bir içim su" isimli eser örnek olarak seçilmiştir. Aktarım tekniği diğer eserlerde de aynı olduğu için tek örnek ile yetinilmiştir.

Teknik, yukarıda da açıklandığı gibi amatör korolarda benimsenen tekrara dayalı öğretim tekniğidir. Bunun için aynı örneklem korolardaki eğitim için de kullanılabilir. Aktarım sıralaması şu şekildedir:

- 1) Eserin form, makam ve usul bilgileri verilir.
- 2) Eserin besteci ve söz yazarı bilgileri verilir.
- 3) Eserin sözleri baştan sona okunur ve varsa Osmanlıca, farsça, v.s. kelimeler açıklanır.
- 4) Eser baştan sona seslendirilir.

Dinleyiciye öncelikle eser hakkında genel bilgi verilmiş ve bütünü seslendirilerek kulakta kalan ilk etki sağlanmıştır. Bundan sonra eseri anlamlı parçalara bölerek dinleyiciye aktarmak gerekmektedir. Bunun için eser analizi yapılırken kullanılan bölümlenmelerden faydalanılır. Müziği meydana getiren cümlecik, cümle, bölüm, v.s. ayrılarak öğrencinin kolaylıkla kavraması sağlanır (Akdoğan, 1995:53) Örneğin bu şarkıda eserin girişindeki saz bölümünü (aranağme) oluşturan cümle ve cümlecikler şu şekilde belirlenir:

Suzinak Şarkı "Gözlerin bir içim su"

Usulü: Aksak

1. Saz Cümlesi

Beste: Ferit Sıdal
Güfte: Kemal Yakar

Eser YouTube kanalına yüklenirken öğrencinin kavrayabileceği biçimde düzenlenmiştir. Kanalı dinleyen öğrencinin kaydedilen bu eseri ezberleyebilmesi için yukarıdaki cümlelerin bütün olarak kaydedilmesi gerekir. Ayrıca tekrarlanırken parçalanmadan aktarılması da önemlidir. Ezgi ancak bu şekilde akılda kalıcı bir bütün oluşturacaktır. Aranağmenin 2. Cümlesi ise şu şekildedir:

⁶ <https://www.youtube.com/@engelsizmusiki8364> sayfasına yapılan yorumları kapsamaktadır.

2. Saz Cümlesi

Bu cümle de tekrar ile kaydedildikten hemen sonra ilk cümle ile birleştirilir. Bu şekilde bütüne doğru pekiştirme sağlanır.

3. Cümle ise iki cümlecikten oluşmaktadır. Suzinak Makamı'nın güçlüsü olan neva perdesinde (Özkan, 1987:236) kalan ilk cümlecik ile karara giden ikinci cümlecik anlamlı ve akılda kalan bir bütün oluşturacaktır:

3. Saz Cümlesi

1.Cümlecik

2.Cümlecik

Aranagme bölümü böylece tamamlanmış olur. Bu bölümün tamamı dönüşü ile birlikte seslendirilerek pekiştirilir.

Tekrarları eserin kendi içindeki dönüşleri esas alarak yapmak ezberin daha hızlı gerçekleşmesini sağlayacaktır. Eserin sözel bölümünde kendi içinde dönüşü olan ve aynı notaların oluşturduğu cümlecikten oluşan "gözlerin bir içim su, içim yandı doğrusu" sözleri bölünmeden iki kere dönerek kaydedilmiştir. Böylece şarkının kendi dönüşleri aynı zamanda pekiştirmeyi sağlar:

Suzinak Şarkı "Gözlerin bir içim su"

Usulü:Aksak

Sözel bölüm 1. Cümle

Beste:Ferit Sıdal
Güfte: Kemal Yakar

Göz le rin bir i çim su i çim yan dı

1. 2.

doğ ru su - saz - doğ ru su - saz -

Sözel bölümün 2. Cümlesi "öpeyim gözlerinden kalmaz gönül korkusu" yine kendi içinde 2 dönüşlü olup öğretirken ve kaydederken yapmamız gereken doğru bölümlenmeyi bize göstermektedir.

Sözel bölüm 2. Cümle

Ö pe yim göz le rin den kal maz gö nül

1. kor ku su - Saz - kor ku su

Son olarak eserin nakarat bölümü olan “Aman güzelim canım güzelim ben sana yanmışım, güzel sözlerine yeşil gözlerine hep aldandım” satırlarının bestelendiği kısımlar 2 cümleciğin oluşturduğu bir tam cümle olarak ele alınarak tekrarlanması gerekmektedir:

Sözel bölüm 2. Cümle

A man gü ze lim ca nım gü ze lim ben sa na yan mı

1. cümlecik şım -- saz - - - gü zel söz le ri ne ye şil göz le ri ne

2. cümlecik hep al dan mı şım - saz - -

Sözel bölümün 2. Cümlesinin (nakarat) aktarımı ile eserin tamamı seslendirilmiştir. Eserin başa dönüşü, aranağmenin tekrarı, sözel bölümde 2. Sözlerin okunuşu ile eser kendi içinde pekiştirilmektedir. Bu şekilde bestenin kendi akışı içindeki tekrarlar öğrenciye kolaylık sağlamaktadır. Böylece eserin tamamı öğrenciye aktarılmış olup, son kez öğrencinin de katılımını bekleyerek baştan sona yapılan seslendirme ile bestenin hafızaya alınması sağlanmaktadır.

Eserler başta bir ve sonda bir bütün olarak, ara bölümde de sistematik tekrarlar ile öğrenciye aktarılmaktadır. Bu şekilde oluşturulan YouTube kanalındaki kayıtlar, gerektiğinde öğrencinin başa dönerek tekrar sayısını arttırabileceği bir platform oluşturmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma 6 aylık bir dönem içinde ulaşılabilen, Türk müziği alanında repertuarını geliştirmek isteyen görme engelli birey sayısı ile sınırlıdır. Araştırmaya ilgi gösteren ve görüşme talebine olumlu dönüş yapan kişi sayısı 13 kişi ile sınırlı kalmıştır. İlgili YouTube sayfasında yer verilen ve farklı zorluk derecelerinde seçilen eser sayısı pilot çalışma kapsamında 5 eser olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında; 2 dernek yöneticisi, 4 öğrenci, 2 müzik öğretmeni, 5 müzisyen toplamda 13 deneğe ulaşılarak görüşleri alındı. Görüşülen deneklerin 12 si Engelsiz Musiki sayfasının faydalı olacağı yönünde görüş belirtti. Yönetici olarak çalışan bir denek ise kabartma yazı arşivinin daha fazla önemsenmesi gerektiğini vurguladı.

2 müzik öğretmeni, 2 öğrenci ve 2 müzisyen toplamda 6 denek, Engelsiz Musiki sayfasını faydalı bulmalarının yanı sıra kaydedilmiş eser sayısının artırılması gerektiğini ifade etti.

3 müzisyen, 2 müzik öğretmeni ve 2 öğrenci Engelsiz Musiki kayıtlarının, yazı ile aktarılamayan üslup ve tavır konusunda fayda sağladığı fikrinde birleşti.

3 müzisyen ve bir yönetici ise Braille alfabesi kullanımı ile ilgili yaşanan düşüş ve etkinliğindeki azalış üzerine görüş belirtti.

2 öğrenci ve 2 müzisyen eser aktarılırken başta eser hakkında verilen bilgilerin faydalı olduğu yönünde görüş belirtti.

3 müzisyen, 1 öğrenci ve 1 müzik öğretmeni, eserlerin kayıt içinde tekrar edilerek öğretilmesinin repertuvar kazanımındaki olumlu etkilerinden bahsetti.

1 müzisyen kayıt kalitesinin öğrenmeye olumlu etkisi ile ilgili görüş belirtti.

1 müzik öğretmeni sunum içinde kullanılan anlatım şeklinin tamamen didaktik bir üsluba dönmesi gerektiği yönünde tavsiyede bulundu.

1 yönetici Engelsiz Musiki projesi yerine Braille notası arşivinin geliştirilmesinin daha faydalı olacağını savundu.

Tablo 5. İzleyicilerin görüş bildirilen temalara göre dağılımı tablosu.

	<i>Engelsiz Musiki</i> YouTube Kanalı Faydalı	Eser Sayısı Artmalı	Üslup Tavır Gelişimine Faydalı	Braille Alfabeti Kullanımı Azalıyor	Nazari Bilgi Aktarımı Faydalı	Tekrara Dayalı Öğretim Faydalı	Kayıt Kalitesi Öğrenmeyi Olumlu Etkiliyor	Eğitim Üslubu Tamamen Didaktik Olmalı
Yönetici	1	-	-	1	-	-	-	-
Öğretmen	2	2	2	-	-	1	-	1
Öğrenci	4	2	2	-	2	1	-	-
Müzisyen	5	2	3	3	2	3	1	-

Bulguların Analizi

Bu araştırmada meşk yönteminin görme engelli bireyler üzerinde uygulanabilirliği ölçülmektedir. Geleneksel meşk yönteminin çıktılarının, dijital ortamda eğitime tabi tutulan denekler üzerinde ne kadar görüldüğü, elde edilen bulgular üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Bunun için dijital ortamda hazırlanan videolar deneklere izletilmiş ve görüşleri alınarak analiz edilmiştir. Sonuçları daha iyi değerlendirebilmek için söylemlerin 2 ana başlık altında toplanması uygun görülmüştür:

- 1) Projenin geliştirilmesi yönündeki söylemler
- 2) İzlenen kayıtlara dair söylemler

Projenin geliştirilmesine yönelik söylemler içerisinde ortak ve en etkili görüş "eser sayısının artırılması gerekir" ifadesi olmuştur. Görüş bildiren 2 öğrenci, 2 müzisyen ve 2 öğretmen aynı ifadeyi kullanmıştır. Bir öğretmen (İ5), anlatım üslubunun günlük konuşma şeklinden arındırılarak daha didaktik

olması gerektiğini söylemiştir. Bir müzisyen (İ3) ise, Engelsiz Musiki ifadesinin erişilebilir musiki olarak değiştirilmesini istemiştir. Nedeni sorulduğunda bu ifadenin kendisini psikolojik yönden rahatsız ettiğini ve sırf bu yüzden kanalı takip etmeyecek kişiler tanıdığını söylemiştir.

Bir yönetici ve 3 müzisyen ise "Braille alfabesinin kullanımının azaldığını" ifade etmiştir. Bu yargı, giriş kısmında açıkladığımız dünya genelinde yaşanan bu değişime gönderme yapmaktadır. Projenin kurulum amaçlarından biri de Braille alfabesi bilmeyen, unutan ya da bilse de kabartma yazı dokümanlarına ulaşamayan görme engellilere yardımcı olmaktır. Bu anlamda "Braille alfabesi kullanımının azalması" projenin sürdürülebilirliği yönünde olumlu bir ifade olarak değerlendirilebilir.

İzlenen kayıtlara dair söylemler içinde bir müzisyen (İ4), kayıt kalitesi hakkında yorum yapmıştır. Kayıt kalitesinin iyi düzeyde olduğunu ve bunun izleyicileri olumlu yönde teşvik edebileceğini söylemiştir. Bu görüş, audio çalışmalarında içeriğin sunuma bağımlı olduğunu ve sunum kalitesinin içeriğe her zaman hizmet eder bir nitelik taşıdığını desteklemektedir.

Araştırmanın yönünü belirleyecek temel yargı, projenin faydalı olup olmadığıdır. İzlenen kayıtlara dair söylemler içinde değerlendirilen görüşlerden 12'si faydalı olduğu yönündedir. Ancak bir yönetici (İ13) bu ve benzeri çalışmalara harcanan zaman ve emeğin, Braille notası arşivinin geliştirilmesinde harcanması gerektiğini ifade etmiştir.

Bir öğrenci (İ9), Türk müziğinin kağıt üzerinde ifade edilmesinin mümkün olmadığını sesli arşivin veya yüz yüze öğretimin önemine vurgu yaparak belirtmiştir. Bu ifade/ifadeler bizim projemizi meşk yöntemi üzerine oturtmamızın sebebi ve sonucu olarak değerlendirilebilir. Bir diğer öğrenci (İ12) ise kabartma yazı notasının bilinmesi gerektiğini ancak notanın yanı sıra üslup ve tavır için bir öğreticinin(usta) rehberliğine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Bu da Engelsiz Musiki projesinde eserlerin seslendirilme amacını ve şeklini belirleyen bir ifadedir. Üslup ve tavrın Türk müziğindeki önemine vurgu yapan 2 öğretmen ve 2 müzisyen de benzer ifadelerle projeyi faydalı bulduklarını söylemişlerdir.

Müzisyen (İ11), devam ettiği Türk müziği korolarında eserleri öğrenirken koro şefinin, usûl, ve makam bilgilerini de beraberinde aktardığını bunun kendisi için faydalı olduğunu belirtmiştir. Aynı öğretim şeklini Engelsiz Musiki kanalında bulduğunu ve bu projenin koroya gitmeden öğrenmeye alternatif olarak değerlendirebileceğini söylemiştir. Benzer şekilde İ2, duyduğu bazı eserlerin besteci ve söz yazarı bilgilerine erişmek için ayrı bir zaman ve emek harcadığını, Engelsiz Musiki projesinde bu bilgilere yer verilmesinden mutluluk duyduğunu ifade etmiştir. Toplamda 2 öğrenci ve 2 müzisyenin kayıtların başında verilen esere dair bilgileri faydalı bulduklarını ifade etmiştir.

Projede eserler sistematik olarak tekrara dayalı öğretim tekniği benimsenerek kaydedilmiştir. İ6, bu tekrarların yorumun pekiştirilmesi için faydalı olacağını söylemiştir. İ10, ortalama bir müzik kulağına sahip olan kişinin kayıtlarda öngörülen tekrar sayısı ile eserleri hafızaya alabileceğini ifade etmiştir. Normalde herhangi bir kayıta başa dönerek pekiştirme ihtiyacının bu projede mümkün olduğunca hazır olarak sunulduğunu böylece öğrenmenin hızlandığını belirtmiştir. 2 müzisyen ve bir öğrenci daha aynı yönde görüş belirtmiştir.

İzleyicilerin projeyi faydalı buldukları söylemler tablo 4'de görüldüğü gibi; eser geçme, nazari bilgi aktarımı, üslup ve tavır gelişimi ve tekrara dayalı öğretim tekniği başlıkları altında toplanabilir. Geleneksel meşk yöntemi, yüz yüze yapılan ve bir kısmını bu başlıkların oluşturduğu eğitim ve öğretim şeklindedir. Bu yöntem Engelsiz Musiki kanalında dijital ortam ile sunulmaya çalışılmış ve yukarıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Görme engelli müzik öğrencilerinin repertuvarlarını geliştirebilmeleri için güncel dijital teknolojinin kullanılarak hazırlandığı Engelsiz Musiki projesi bu alanda sunulan bir eğitim yöntemi önerisidir. Bu yöntemin faydalı olup olmadığını araştırmak için dijital etnografi yöntemi ile deneklere ulaşılmış ve ilgili bulgular elde edilmiştir. Bulguların ışığında araştırmanın geçerliliği ve sürdürülebilirliği doğrulanmış ve genişletilmesi yönünde görüş birliği sağlanmıştır.

Görme engelli bireylerin nota okuma ve yeni eser öğrenme sürecinde karşılaştıkları bazı zorluklar bu araştırma ile tekrar tespit edilmiştir. Braille notası okuyabilen birey sayısının azlığına dikkat çekilirken bu alanda basılı doküman eksikliğinin eğitimin önünde ciddi ölçüde engel oluşturduğu ortaya konmuştur. Bu noktadan hareketle internet ağı ile sağlanan dijital medya ortamının bir eğitim aracı alternatifi olarak kurgulanması olumlu dönüşleri beraberinde getirmiş ve projeyi etkin ve faydalı kılmıştır.

Klasik Türk müziğinde Kani Karaca, klasik Batı müziğinde Prof. Dr. Önder Kutahyalı gibi görme engeli taşıyan ancak hafıza kapasitelerini gelebilecek son noktaya kadar kullanan icracıları örnek alarak, araştırma hafızaya yönelik duysal bir arşiv oluşturma bilinci ile hazırlanmıştır. Bu projede hocanın YouTube kanalı, öğrencinin ise oynat tuşuna basan görme engelli birey olduğu bir meşk ortamından bahsedilmiştir.

Projeye yüklenen şarkılar farklı eğitim düzeylerine sahip görme engelli bireyler tarafından öğrenilmiş, bu eğitim tamamen hafızaya kazandırma yoluyla şekillenmiştir. Deneklerin şarkıları öğrenirken sadece şarkıyı ezberlemenin ötesinde "nasıl söylemeliyim?" konusunda edinmiş olduğu kazanımlar ise meşk yönteminin aktif olarak devrede olduğunu göstermektedir.

Amatör koroların eğitiminde nota okumayı bilmeyen koristlerin hocalarının tekrara dayalı eğitimi ile sağladıkları repertuvar kazanımları, Engelsiz Musiki projesinde de geçerliliğini ispat etmiştir. Notadan bağımsız duysal arşivi takip eden görme engelli bireylerin bu yolla repertuvar kazanımı sağlayabilmeleri projenin olumlu bir çıktısı olarak görülebilir.

Çalışma bünyesinde 5 eser pilot olarak seçilmiş ve projenin işe yararlılığı sorgulanmıştır. Elde edilen veriler yeterli ölçüde fayda unsurunun sağlandığını göstermekle beraber, eser sayısının artırılması gerektiğini ortaya koymuştur. TRT repertuvarına kayıtlı olan ve olmayan tüm eserler düşünüldüğünde ulaşılan rakamın YouTube kanalına kaydedilmesi kollektif bir çalışmayı uzun vadede zorunlu kılmaktadır. Özellikle Türk müziği alanında çalışan koro şeflerinin ve de müzik öğretmenlerinin paylaşımı ile beş ile on yıllık bir plan içinde geniş bir repertuvarın Engelsiz Musiki projesi çatısında toplanabileceği öngörülmektedir.

Kaynaklar

- Ak, Ahmet Ş. Türk Musikisi Tarihi. Ankara: Akçağ Yayınları, 2009.
- Akdoğu, Onur. Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler. İzmir: E:Ü. Yayınları, 1995.
- Anbarlı, Züleyha Ö. (2020). "Dijital Etnografi: Dijital Uzamı Anlamak İçin Bir Yöntem". *Global Media Journal TR Edition* 10-20 (2020): 87-113.
- Ardahan, Faik & Akdeniz, Yılmaz (2018). "Koristlerin Profilleri ve Bireyleri Korolara Katılmaya Motive Eden Faktörlerin Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılması: Antalya Örneği". *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2-2 (2018): 1-30.
- Behar, Cem. Zaman, Mekan, Müzik: klasik Türk Musikisinde Eğitim (Meşk), İcra ve Aktarım. İstanbul: Afa Yayıncılık, 1993.
- Erol, Ayhan. Müzik Üzerine Düşünmek. 2. Basım. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2015.
- Frampton, Merle E. Körlerin Eğitim-Öğretimi. Çev. E. Sağlamer, G. Yazgan. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Karakaya, Oğuz. Türk müziği eğitimi veren devlet konservatuvarlarında koro eğitimi ve yönetimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- National Foundation of Blind (NFB). The Braille Literacy Crisis in Amerika. Jernigan Institute, 2009.
- Özalp, Nazmi. Türk Musikisi Tarihi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Özkan, İsmail, H. Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri: Kudüm Velveleleri. İstanbul: Ötügen Neşriyat, 1987.
- Tanrıkörur, Cinuçen. Osmanlı Dönemi Türk Musikisi. İstanbul: Dergah Yayınları, 2003.
- Wymer, Norman. Louise Braille . Çev. Halil Köseleler. Ankara: Türkiye Körler Vakfı Yayını, 1985.

İnternet Kaynaklar

- Evrensel. "Kabartma yazı unutuluyor" (05.08.2001) 09.10.2022. <https://www.evrensel.net/haber/125372/kabartma-yazi-unutuluyor>
- Sözcü. "Görme engelli müzik öğrencilerine kabartma nota sistemi" (14.12.2015) 02.09.2022. <https://www.sozcu.com.tr/2015/egitim/gorme-engelli-muzik-ogrencilerine-kabartma-nota-sistemi-1008544/>
- Eged. "Engelsiz nota" (2022) 11.10.2022. <https://www.engelsiznota.org/>
- Ulutaş, Enes, C. "BlindLook: Görme Engelli Alfabetesi/Braille" (23.03.2022) 07.10.2022. <https://www.blindlook.com/tr/blog/detay/gorme-engelli-alfabetesi-Braille>
- Eged. "Görmeyenlerin online müzik kütüphanesi engelsiz nota açıldı" 27.10.2022. <https://www.eged.org/node/439>
- Sözcü. "Ege Türk müziği konservatuvarında repertuvarındaki notaların Braille alfabetesine aktarımı projesi" (14.12.2015) 25.10.2022. <https://www.sozcu.com.tr/2015/egitim/gorme-engelli-muzik-ogrencilerine-kabartma-nota-sistemi-1008544/>
- Evrensel. "Kabartma yazı unutuluyor" (05.08.2001) 27.10.2022.

<https://www.evrensel.net/haber/125372/kabartma-yazi-unutuluyor>
Ulutaş, Enes Can. "Görme engelli alfabesi" (23.03.2022) 06.12.2022.
<https://www.blindlook.com/tr/blog/detay/gorme-engelli-alfabesi-Braille>
Cinuçen Tanrıkorur, Bekir Sıtkı Sezgin. "Meşk zamanı" (1993) 01.01.2022
<https://www.youtube.com/watch?v=VBK6WDNKuFU>

APPLICATION OF TURKISH MUSIC *MEŞK* METHOD IN DIGITAL ENVIRONMENT FOR VISUALLY DISABLED INDIVIDUALS

Mucahit Yalçın ÖZTÜFEKÇİ

ABSTRACT

In this research, solutions are sought for the problems experienced by blind musicians in the process of learning a new piece. One of the problems faced by visually blind musicians in music education is the lack of technical equipment and documents. To date, the documentation has been provided by converting musical works to Braille alphabet. However, the conversion of the works to be taught into Braille notes, the high costs of educational materials and the time needed for these works create major obstacles to the education process. When the decrease in the number of visually impaired people who read Braille and the lack of interest are added to all these, the search for new methods becomes inevitable. At this point, the "meşk method", which is an ancient tradition, offers solutions for blind musicians who receive Turkish maqam music education and creates an alternative to the obstacles experienced in the education process. In this research, which is based on the experimental method, the "meşk method" was applied to the subjects with YouTube recording and the data were collected by getting their answers via Whatsapp. This research, which was concluded as a social responsibility project with the title of "Accessible Music" at Izmir Katip Çelebi University, presents the solutions offered by the "meşk method" for blind musicians, with examples and results.

Keywords: Music, Turkish makam music, blind musicians, repertory education, meşk method, digital environment